

Svar på skriftligt spörsmål SSS 209/2025 rd

Svar på skriftligt spörsmål om att begränsa ultrasnabbmode och krimskramshandel

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 209/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Hilikka Kemppi /cent m.fl.:

Vilka legislativa och övriga åtgärder kommer ministern att vidta så att den orättvisa ställning som ultrasnabbmodet och nätbutikerna för krimskramshandeln har inom den finländska konsumenthandeln kan begränsas?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Finland ingår i EU:s inre marknad där råder fri rörlighet för varor. Problem som hänför sig till näthandeln med varor från tredjeländer berör hela Europeiska unionen, så det bästa sättet att ingripa i dessa är att söka efter lösningar som omfattar hela Europeiska unionen. Nationella tilläggsåtgärder leder sannolikt till fragmentering av den inre marknaden. Man har redan med legislativa åtgärder ingripit i många problem inom näthandeln, och många av de vanligaste EU-rättsakterna som reglerar näthandeln inom unionen kan tillämpas även på de situationer som det hänvisas till i spörsmålet. Även om många åtgärder har vidtagits och är anhängiga, är lagstiftningen delvis ny på grund av vilket effekten inte ännu nödvändigtvis till fullo är märkbar.

Under de senaste åren har man inom EU med olika regleringsåtgärder utvecklat ansvarsfullheten för internetbaserade marknadsplatser och Finland har konsekvent understött EU:s gemensamma regleringslösningar. I EU:s förordning om digitala tjänster föreskrivs om krav på aktsamhet för leverantörer av internetbaserade marknadsplatser avseende tjänsternas säkerhet och konsumentskydd. Förordningen gäller till exempel Temu, Shein, AliExpress och Amazon Store. Kommissionen har både uteslutande behörighet och primär behörighet i förhållande till medlemsstaterna att övervaka dessa leverantörer och införa betydande sanktioner vid överträdelser av förordningen. Regleringen är fortfarande ny, men kommissionen har inlett till exempel officiella undersökningar om huruvida Temu och AliExpress har brutit mot de av sina skyldigheter som föreskrivs i förordningen om digitala tjänster. Till följd av kommissionens undersökningar har AliExpress också nyligen fullgjort åtaganden gentemot kommissionen för att göra ändringar i sin verksamhet.

Distansförsäljare i tredjeländer fullgör i många fall inte de skyldigheter som gäller producentansvaret för förpackningar och vissa produkter, såsom avfallshantering, separat insamling och återvinning av produkter. Inom ramen för EU:s gröna given har man tagit fram reglering om hållbarhet och cirkulär ekonomi med vilken varorna på EU:s marknad görs miljövänligare under deras hela livscykel och ökar konsumenternas påverkansmöjligheter. Producentansvaret som baserar sig på EU-regleringen styr tillverkarna att beakta produkternas hela livscykel, i synnerhet deras återanvändbarhet, återvinningsbarhet och miljökonsekvenser. I och med ändringen i EU:s avfallsdirektiv omfattar producentansvaret i fortsättningen även kläder och hemtextilier. Medlemsstaterna kan, när de genomför ändringen i avfallsdirektivet, även besluta att producenterna av snabb- och ultrasnabbmode betalar högre producentansvarsavgifter. I fortsättningen ska webbplattformar också säkerställa att de distansförsäljare som säljer på plattformen fullgör de skyldigheter som gäller producentansvaret för förpackningar, ackumulatorer och batterier samt textilprodukter i de medlemsstater där de säljer produkter direkt till konsumenterna.

I Finland är en lag om cirkulär ekonomi under beredning och i samband med den utreds dessutom eventuella nya nationella åtgärder (såsom tillsynsmyndighetens åtgärder, myndighetssamarbete eller åtgärder som vidtas av övriga centrala aktörer) med vilka distanshandeln kunde åläggas att bättre fullgöra sitt producentansvar. Finland har också tagit upp miljö- och produktsäkerhetsproblemet inom distanshandeln vid det föregripande påverkansarbete som gäller förslaget till förordning om cirkulär ekonomi som kommissionen bereder och som ansetts vara viktigt vid bedömning av åtgärder för att utveckla regleringen så att företagen som är verksamma utanför EU effektivare omfattas av EU-lagstiftningen.

Även regleringen av ekodesign har reformerats och utökats från energiprodukter till att omfatta olika produktgrupper i stor utsträckning. Syftet med EU:s förordning om ekodesign ((EU) 2024/1781) är att göra produkterna inom EU:s inre marknad miljömässigt hållbara, öka informationen om produkterna och informationens tillförlitlighet till exempel genom ett digitalt produktpass samt att ingripa i utbredda miljöproblem genom reglering som syftar till att förhindra förstörande av osålda konsumentprodukter. För närvarande bereds även krav på ekodesign för textilier som förväntas att träda i kraft tidigast 2027. Genomförandet av förordningen pågår vid arbets- och näringsministeriet.

EU:s direktiv om företagsansvar ((EU) 2024/1760) svarar däremot på situationer där företag som är verksamma inom EU inom sin värdekedja, alltså även inom verksamheten för sina underleverantörer ska ingripa i de negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och miljön som de uppdragat. Regleringen omfattar negativa effekter som orsakas av överträdelser av bestämmelserna i vissa internationella miljöavtal och i så kallade kärnavtalen för de centrala internationella instrumenten för mänskliga rättigheter, Internationella arbetsorganisationen ILO. Regleringen börjar tillämpas inom unionen inom de närmaste åren och den kommer att tillämpas

på stora europeiska företag samt stora företag vars hemort ligger utanför EU och som är verksamma inom EU.

Inom unionen har också ägnas uppmärksamhet åt tvångsarbete som hänför sig till produkter. Syftet med EU:s tvångsarbetsdirektiv ((EU) 2024/3015) är att ingripa i ett allvarligt globalt problem och främja ansvarsfull praxis samt jämlika konkurrensförhållanden på EU-marknaden. Förordningen förbjuder ekonomiska aktörer att släppa ut och tillhandahålla produkter som tillverkats genom tvångsarbete på unionens marknad eller exportera dem från unionen. Även distansförsäljning till slutanvändare inom unionen har beaktats. Förbudet tillämpas i omfattande grad på alla slags produkter för vilka tvångsarbete använts helt eller delvis i något skede av dess utvinning, skörd, produktion eller tillverkning. Förordningen gäller alla ekonomiska aktörer oavsett omfattningen av deras verksamhet och deras verksamhetsform och den börjar tillämpas i full omfattning den 14 december 2027.

Distanshandeln på internetbaserade marknadsplatser i tredjeländer ökar också antalet produkter på EU-marknaden som inte uppfyller kraven på produkter eller produktsäkerhet inom EU. Det är svårt att avlägsna sådana produkter från marknaden, och problemet är också att olagliga produkter på nytt släpps ut på marknaden via nätet. Marknadskontrollen av produkter har harmoniserats och uppdaterats inom EU för att svara på näthandelns utmaningar särskilt genom EU:s förordning om marknadskontroll som började tillämpas på sommaren 2021. EU:s allmänna förordning om produktsäkerhet tillämpas sedan utgången av 2024 och lagen om konsumentprodukters säkerhet (184/2025) trädde i kraft i maj 2025. Lagen ger marknadskontrollmyndigheten behörighet att ålägga leverantörer av internetbaserade marknadsplatser förordnanden och påföra dem påföljdsavgifter när de inte fullgör sina skyldigheter i enlighet med den allmänna förordningen om produktsäkerhet.

Kommissionen gav i maj 2023 ett så kallat tullreformpaket som Finland understödde med förslag till att slopa tullfriheten för paket värda under 150 euro. I den tullkodex som reformeras vid tullreformen har vid behandlingen i rådet tillagts ett förslag till en ny behandlingsavgift som gäller försändelser inom digitala distansförsäljning. Syftet är att bemyndiga kommissionen att ge reglering om behandlingsavgift genom en delegerad förordning där föreskrivs även om avgiftens storlek. Beredningen av de EU-bestämmelser som gäller ärendet pågår fortfarande och att börja tillämpa ändringarna förutsätter ibruktagande av nödvändiga datasystem.

Enligt statsrådets utredning E 38/2025 som gäller meddelandet från kommissionen om en omfattande EU-verktygslåda för säker och hållbar e-handel är Finland färdigt att påskynda godkännandet av regleringen om näthandeln i enlighet med tullreformen och inrättandet av en datacentral. Det har dessutom konstaterats att Finland understöder kommissionens syn på att det behövs nära strukturellt samarbete mellan tullmyndigheterna och

marknadskontrollmyndigheterna såväl vid att rikta kontrollen som vid att genomföra korrigerande åtgärder, såsom att avlägsna produkter från marknaden.

Det är svårt eller även omöjligt att utfärda en nationell skatt för produkterna i fråga. Skatten kunde inte utfärdas endast importprodukter eftersom det anses gynna den inhemska produktionen och diskriminera importen och således är en förbjuden skatt enligt EU:s grundfördrag. Skatten bör således gälla också finländska produkter. Det har utretts en konsumtionsskatt som bygger på koldioxidavtrycket hos olika produkter. Ett centralt problem hänför sig till bristen på att fastställa utsläpp och utsläppsuppgifter. Man vet inte heller hur den eventuella skatten skulle påverka produkternas priser och inte heller hur prisändringen skulle påverka konsumenternas val. Enligt de nuvarande uppgifterna är olika kostnader för skattestyrningen betydligt höga jämfört med de fördelar som den skulle ge.

Förutom de legislativa metoderna är det väsentligt att också trygga konsumenternas förmåga att fritt fatta inköpsbeslut som bygger på information genom att ingripa i olagliga, manipulerande marknadsföringsmetoder och genom att tillhandahålla konsumenterna information om trygg och hållbar näthandel. De finländska myndigheterna deltar aktivt i detta arbete.

Helsingfors 3.7.2025

Arbetsminister Matias Marttinen